

Márkus Edina – Rácz Ildikó – Erdei Gábor

A PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK MAGYARORSZÁGON, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ INFORMATIKA TERÜLETÉRE

BEVEZETÉS

Az elmúlt két évtizedben folyamatosan voltak munkák (többek között Kelemen, 2003 2010; Gönczöl 1998; Majoros–Perjés 1999; Poór 2002; Mihály 2002; Sapsál 1998), amelyek a pedagógus-továbbképzés témakörével foglalkoztak történeti, tartalmi-funkcionális, intézményrendszeri, nemzetközi tapasztalatok megközelítésben.

A legfrissebb eredményeket, tapasztalatokat a pedagógusok képzésével és továbbképzésével kapcsolatosan a Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.1 számú, „*21. századi közoktatás – fejlesztés, koordináció*” című kiemelt projekt I. szakasza keretében végzett vizsgálatok révén olvashatjuk. A Sági (2011) által szerkesztett *Erők és eredők* című kötetben a tanárok foglalkoztatási-bérezési helyzetéről (Varga 2011); a pedagógusok szakmai fejlődésének jelenlegi és múltbéli helyzetéről (Sági 2011; Gönczöl 2011, Ceglédi 2011) kaphatunk képet. A Kocsis – Sági (2012) által szerkesztett *Pedagógusok a pályán* kötetben Derényi (2012) a pedagógusok felsőoktatásban folyó szakmai továbbképzésének helyzetét mutatja be.

Emellett az OECD Talis projektje is hasznos ismereteket nyújt a témában. Az OECD TALIS-vizsgálat (Teaching and Learning International Survey) az OECD tagországok kormányai által kezdeményezett nemzetközi kutatás, amelyik a tanárokat kérdezi meg a tanítás és a tanulás körülményeiről, munkájukról és az iskolához, mint munkahelyhez való viszonyukról. A felmérésben 23 ország, közöttük Magyarország is részt vett. A nemzetközi tanár-

vizsgálatot az OECD Nemzetközi Indikátor Munkacsoportjának (INES) az oktatás körülményeivel foglalkozó szakértői hálózata kezdeményezte azzal a céllal, hogy a részt vevő országokban összehasonlítható mutatókkal meghatározza a pedagógiai munka értékelésének jellemzőit; a tanárok továbbképzésének, szakmai fejlődésének sajátosságait, a tanároknak az iskolával, mint munkahellyel, illetve a tanítással kapcsolatos attitűdjeit, nézeteit és az iskolavezetés jellemzőit (Hermann és munkatársai 2009).

A következőkben egy rövid történeti áttekintés után a jelenlegi szabályozás, intézményrendszer, finanszírozás és fejlesztési célok, programok áttekintésére törekszünk. Elsősorban a legfontosabb jegyek kiemelésével, a jogszabályi háttér és a képzési programok jellemzőinek bemutatásával. Ezen túl a pedagógus továbbképzések jegyzékében szereplő képzési programok elemzését kíséreljük meg, különös tekintettel az informatikai képzési területre.

A PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK TÖRTÉNETI VONATKOZÁSAI

Gönczöl (2011) munkájában az 1906-os jogszabályi kezdetektől indulva bemutatja a legjellemzőbb trendeket és fordulópontokat a magyarországi pedagógusok továbbképzési rendszerének működésében. A jogi szabályozás, az intézményi háttér és az egyes képzési programok engedélyeztetési vonatkozásainak változásait is megismerhetjük. Gönczöl (2011) alapján a pedagógus-továbbképzés történetét tekintve az alábbi időszakokat különíthetjük el:

- Az 1900-as évek első évtizedei. 1906-ban jelent meg az első miniszteri rendelet: „Az elemi népiskolai tanítók és tanítónők továbbképző tanfolyamainak szervezete”. 1912-ben megalakult a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium, az első olyan európai intézmény, amelyet a pedagógusok rendszeres és folyamatos továbbképzésére alapítottak (Gönczöl 2011: 87).
- A második világháborút követő időszak. 1945-ben kezdték újjászervezni a pedagógus továbbképzés rendszerét. 1947-től 3 éves továbbképzési tervet vezettek be. 1949-től a képzések tartalma kezdett távolodni a szakmai kérdésektől, kötelező, központosított képzéseken képezték a pedagógusok tömegeit. Centralizálták a pedagógus továbbképzést, 1952-ben létrehozták a Központi Pedagógus Továbbképző Intézetet.

- 60-as és 70-es évek. Gönczöl (2011: 89) szerint a 60-as években az oktatási kormányzat az önkéntesség és a decentralizáció elvének megvalósítására törekedett. Egyre több helyi továbbképzési kezdeményezés alakult, megyei-járási szinten, szakmai munkaközösségek jöttek létre. Kelemen (2010) munkájában arra mutat rá, hogy az 1960-as évek közepétől fogva egyre inkább meghatározóvá vált egy olyan álláspont, mely szerint a decentralizált rendszerben is szüksége van némi irányításra, amelynek révén a megyékben és a megyei jogú városokban továbbképzési kabinetek jöttek létre. Ezek a kabinetek a továbbképzések szervezése mellett támogatták az iskolai munkaközösségeket, szakmai fórumokat szerveztek, kiadványokat készítettek. A 70-es években komplex gyakorlati szemináriumok szervezése fűződött a nevükhöz (Gönczöl 2011)
- 80-as évek. Az 1985-ben megjelenő közoktatási törvény növelte az önállóságot, megmaradt a tantervek központi szabályozó feladata, de az iskolák és a pedagógusok választhatták meg a konkrét tananyagokat, a helyi igényeknek, a tanulók érdeklődésének megfelelően az oktatási intézmények maguk alakíthatták a saját nevelési rendszerüket. 1985-ben a közoktatási törvényt követően miniszteri rendelet jelent meg a pedagógus-továbbképzés szabályozására is. A 80-as években a továbbképzési kabinetek utódaként 1985-ben hozták létre a megyei pedagógiai intézeteket.
- A 90-s évektől napjainkig. A 90-es években az 1993-as közoktatási törvény, és az 1995-ben életbe lépett Nemzeti Alaptanterv is jelentős átképzési, továbbképzési igényeket generált. Az Országos Közoktatási Intézetet bízták meg a pedagógus továbbképzések országos koordinálásával és a minőségbiztosítási eljárás kidolgozásával, rendszerbe való illesztésével (Gönczöl 2011).
- 1997-ben jelent meg, az azóta többször módosított, de máig érvényes „A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet.”

A PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK JELENLEGI SZABÁLYOZÁSA, INTÉZMÉNYRENDSZERE

A pedagógus-továbbképzés alapját a következő jogszabályok jelentik:

- A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint

a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet

- 93/2009. (IV. 24.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet módosításáról
- A szakirányú továbbképzés szervezésének általános feltételeiről szóló 10/2006. (IX. 25.) OKM rendelet

A pedagóguspálya során a továbbképzési kötelezettség teljesítésének időtartamát a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet (4. § (2) bekezdése szabályozza. Eszerint *„a pedagógus munkakörben dolgozó a pedagógus-munkakör betöltésére jogosító oklevél megszerzését követő hetedik év szeptember hónap első munkanapjától addig az évig, amelyben az ötvenedik életévét betölti, augusztus hónap utolsó munkanapjáig vesz részt a kötelező hétévenkénti – legalább 120 órás – továbbképzésben”*.

A hétévenkénti továbbképzés legalább százhusz tanórai foglalkozáson való részvétellel és az előírt tanulmányi követelmények teljesítésével valósul meg. A továbbképzés egyéb, törvényben meghatározott módon is teljesíthető (pl. pedagógus szakvizsgával, szakirányú továbbképzésben második oklevél megszerzésével stb.). A továbbképzési kötelezettség csak az oktatási miniszter által évente két alkalommal kiadott továbbképzési jegyzéken szereplő (akkreditált) továbbképzéssel teljesíthető.

A továbbképzés rendszerének bevezetésekor a hétévenkénti továbbképzés teljesítésének módjai jellemzően az alábbi csoportokra voltak oszthatók:

- akkreditált továbbképzések (leginkább 30-120 órás tanfolyamok, de speciális esetekben magasabb óraszámú képzések is elfordulnak),
- a szakvizsgával vagy szakvizsgával egyenértékű oklevéllel záruló szakirányú továbbképzések,
- a további végzettség megszerzésére irányuló képzések (pl. további szaktanítására jogosító tanári diploma, OKJ-s emelt, vagy felsőfokú szintű képzés),
- emellett a rendelet megnevezett néhány konkrét tanfolyamot, amelynek elvégzését a továbbképzés teljesítése során figyelembe kell venni (pl. ECDL, külföldi nyelvi felkészítések).

A rövidebb ciklusú, tanfolyami jellegű továbbképzések akkreditációját a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testület (PAT) végzi.⁵ A szakvizsgák képzések engedélyeztetését az Oktatási Hivatal Felsőoktatási Főosztály Felsőoktatási Engedélyezési és Nyilvántartási Osztályánál lehet kérelmezni.⁶ A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) számú Kormányrendelet (továbbiakban: Kormányrendelet) az Oktatási Hivatal számára előírja a pedagógus-továbbképzések jegyzékének on-line módon való vezetését. A Kormányrendelet 2010. január 15-én hatályba lépett módosító rendelkezései értelmében a továbbképzési jegyzék azokat a továbbképzéseket tartalmazza, amelyek: rendelkeznek érvényes alapítási engedéllyel, és a szervezők kérelmezték azok felvételét. A jegyzékben⁷ való maradás a program alapításának érvényességéig tart.

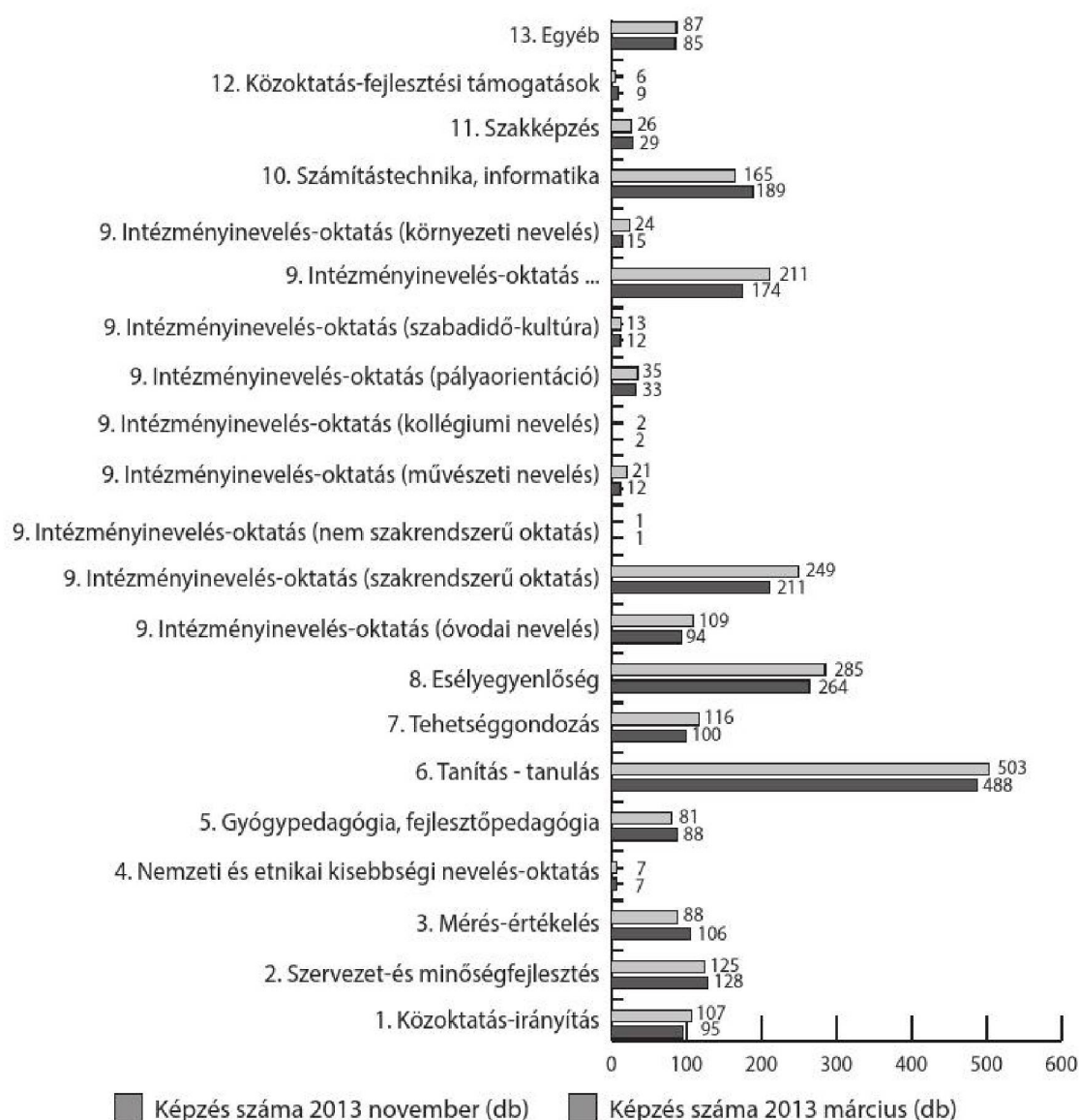
Az alábbi 1. számú ábrában összefoglaljuk, hogy 2013 márciusában *a pedagógus-továbbképzések* tartalmi szempontból mely területeken és milyen számban érhetőek el. Ez a potenciális képzéslista, arról nem ad valós képet, hogy ezek közül hány képzés indul.

⁵ A pedagógus-továbbképzés alapítási engedélyének kiadása céljából indított eljárás hatósági eljárás, így arra a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Ezen túl a továbbképzés engedélyeztetését tartalmi szempontból a következő jogszabályok határozzák meg: A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet; az Oktatási Hivatalról szóló 307/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet; a 46/1999. (XII. 13.) OM rendelet a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testületről.

⁶ Az eljárást meghatározó jogszabályok: a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.); a szakirányú továbbképzés szervezésének általános feltételeiről szóló 10/2006. (IX. 25.) OKM rendelet 6. §; az Oktatási Hivatalról szóló 307/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 16. és 18. §; a felsőoktatási hatósági eljárási díjakról szóló 8/2006. (IX. 7.) OKM rendelet

⁷ A folyamatosan aktualizált jegyzék a következő internetes felületen elérhető. <http://pedakkred.oh.gov.hu/PedAkkred/Catalogue/CatalogueList.aspx>).

1. ábra: A Pedagógus Akkreditációs rendszer besorolási főködjai és az abban szereplő képzések száma 2013. március és november.

Forrás: A pedagógus-továbbképzések jegyzéke adatai (2013. 03. és 2013. 11.) alapján saját szerkesztés

A pedagógus továbbképzések szempontjából meghatározó jelentőségűek a *pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú képzések*. Ezek a képzések 4 félévesek, szakvizsgázott pedagógus szakképzettséget nyújtanak.

A *pedagógus-szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzésekkel* szembeni elvárásokat a 10/2006. (IX. 25.) a szakirányú továbbképzés szervezésének általános feltételeiről OKM rendelet 2. számú melléklete részletezi, melyek a következők. A pedagógusképzésben szerzett ismeretekre és a közoktatásban szerzett tapasztalatokra épülően a közoktatás rendszeré-

nek, intézményrendszerének működésével, hatékony irányításával; az oktatás-nevelés tartalmi szabályozásának új követelményeivel és a tartalmi követelmények oktatásban és a nevelésben történő gyakorlati alkalmazásával; a pedagógus tevékenységével és az egyéni sajátosságokra érzékeny személyiségformálással kapcsolatos új ismeretek és kompetenciák. Meghatározó ismeretkörök: közigazgatási vezetési ismeretek; a nevelési-oktatási intézmény, mint szervezet; az intézmény és környezete; a nevelési-oktatási intézmény hatékonysága; az integráció és szegregáció kérdései; a pedagógus a nevelési-oktatási intézmény szervezetében; sajátos pedagógiai, pszichológiai ismereteket és módszereket igénylő személyek, illetve csoportok nevelése-oktatása.

A szakvizsgára történő felkészítés hozzájárul az alap- és mesterképzésben megszerzett ismeretek és jártasságok megújításához, elmélyítéséhez, kiegészítéséhez, a pedagógus-munkakörrel együtt járó feladatok ellátásához szükséges gyakorlat, képesség, a pedagógus pályára való alkalmasság fejlesztéséhez, továbbá bármelyik felsőfokú iskolai végzettséggel és szakképzettséggel betölthető pedagógus-munkakörben hasznosítható, az alap- és mesterképzésben szerzett ismeretekhez szorosan nem kötődő új ismereteket nyújt.

Az Oktatási Hivatal 2012-es adatai szerint szakirányú továbbképzési szakként 72 db szakot alapítottak felsőoktatási intézmények. Az alapító intézményeken túl más intézmények is indíthatják az alapító engedélyével a képzéseket, jelenleg 115 intézmény indítja a 72 alapított képzést.

A képzéseket tematika szempontjából változatosak. Hasonlóan a rövidebb ciklusú pedagógus továbbképzésekhez a képzések főként a következő témakörökben jelennek meg nagyobb számban: közoktatás irányítás, szervezet- és minőségfejlesztés, mérés-értékelés, intézményes nevelés szaktárgyi megközelítésben, gyógypedagógia, fejlesztőpedagógia.

A továbbképzéseket biztosító intézményrendszer jelenleg igen sokszínű. A rövidebb ciklusú 30-120 órás képzések szervezői között a felnőttképzési vállalkozások vannak túlsúlyban, ezen túl állami fenntartású intézmények és nonprofit szervezetek is megjelennek, mint képzést szervező és lebonyolító intézmények. Ha a szektorok között arányokat szeretnénk pontosabban körvonalazni, akkor Ceglédi (2011: 203) 2011-es munkájára támaszkodhatunk, amelyben a szerző az akkreditált képzések számát a szervezők szervezeti formája alapján csoportosította⁸. A 2011-es adatok alapján a képzések

⁸ A pedagógus-továbbképzések online jegyzékében az Oktatási Hivatal Pedagógus Akkreditációs Rendszerében (PedAkkred) keresőszavak eredményei alapján.

50,85%-át profitorientált szervezetek, 9,51 %-át civil szervezetek, a fennmaradó 39,64%-ot állami intézmények szervezték.

A szakvizsgás képzéseket a törvényi szabályozás révén csak felsőoktatási intézmények alapíthatják és indíthatják. Ha a *finanszírozás* tekintjük, megállapíthatjuk, hogy a pedagógus továbbképzésre fordítható állami támogatás összege a továbbképzési rendszer bevezetésétől folyamatosan csökkent. A továbbképzési rendszer bevezetésekor az állami költségvetésről szóló törvény e célra mintegy 3,4 milliárd Ft-ot biztosított. Ez a szint gyakorlatilag három évig maradt változatlan. A csökkenés 2000-től következett be, ekkor a fejkvóta 15 182 Ft, a 2001–2002-es költségvetési törvényben pedig 14 420 Ft/fő. 2003-ban a támogatás 14 500 Ft, 2004-ben és 2005-ben 15 000 Ft, 2006-ban lecsökkent 11 700 Ft-ra, amely 2009-ig változatlan maradt. A 2010-es költségvetésből a pedagógus továbbképzés fejkvótája kikerült. A költségvetési törvényben szereplő „egyes sajátos közoktatási feladatok” finanszírozására szolgáló keretösszeg terhére lehetett ebben az évben pályázni kizárólag pedagógus-szakvizsga, további szakképzettség megszerzésére, illetve részismeret vagy magasabb felsőfokú végzettségi szint megszerzésére irányuló felsőoktatási intézményben folytatott és 2009. évben vagy azt megelőzően megkezdett, továbbá 2010. évben is folytatódó tanulmányokkal összefüggő kiadások finanszírozásának kiegészítéséhez. A 2011. évi költségvetési törvényben ismét szerepelt a továbbképzési norma, ám mindössze 10 500 Ft/fő összeggel (Nagy 2011).

„A 2000-es évek második felében a továbbképzés kialakult rendszere jelentős változáson ment keresztül, amit a finanszírozás és a vonatkozó jogszabályok megváltoztatása, valamint az EU Strukturális Alapok támogatásainak az iskolákban való megjelenése együttesen idézett elő” (Derényi 2012: 33).

Az informatikai jellegű pedagógus-továbbképzések

Már az 1997-es kormányrendelet előírja az Oktatási Hivatal számára, hogy on-line módon tartsa nyilván a pedagógus-továbbképzések jegyzékét. Az akkreditált képzési programok fontosabb adatait, jellemzőit tartalmazó jegyzék elérhető az Oktatási Hivatal honlapjáról és a <http://pedakkred.oh.gov.hu/PedAkkred/> címen. A Jegyzék regisztráció nélkül is használható. A rendszer jegyzék menüjében van lehetőség a keresésre. Kereshetünk a bejelentett helyszínek között, ahol a helyszín mellett a képzés időpontjára

is szűrhetünk. A Keresés a jegyzékben menüponttal bővebb keresést végezhetünk: a program és a szervező neve alapján, besorolási fő- és alkódok, vagyis témakör és szakterület alapján is elindulhatunk.

2013 novemberében a jegyzékben szereplő 2261 képzés közül a Számítástechnika, informatika a 10-es besorolási fő kód alatt szerepel, ahol jelenleg 165 képzést találhatunk. Mint ahogy az 1. ábrán is látható, az általunk vizsgált terület az ötödik olyan témakör, amelyben a legtöbb képzés létezik. Nehéz minősíteni ezt a konkrétumot, hiszen a viszonyítási rendszer sem egyértelmű.

A Számítástechnika, informatika fő kód alatt két alkód szerepel: 10.1 Számítástechnika, informatika, 10.2 Infokommunikációs technológia. Ha a két terület elnevezéséből indulunk ki, akkor azt feltételezhetjük, hogy az infokommunikációs technológiák egy bővebb témakört jelent. Az infokommunikáció jelenti az informatikai és a kommunikációs technológiák összességét, míg a számítástechnika, informatika alatt a szűkebb értelemben vett számítógép használatot érthetjük.

A Számítástechnika, informatika témakör 51 képzést tartalmazott a vizsgált időszakban. Egy képzést rögtön kizártunk, mert tartalmát tekintve nem ide sorolható, az az EBCL (European Business Competence License – Egyetemes Európai Gazdasági Oklevél) vizsgára való felkészítés. Így 50 képzést soroltunk kategóriákba a tartalma és az óraszámok alapján.

1. táblázat: 10. 1 Számítástechnika, informatika alkód alatt szereplő képzések

Továbbképzés megnevezése	Óraszám				Összesen
	8	30	60	90	
Informatikai alapismeretek (Office ismeretek is)	3	23	2	1	29
Informatika haladó szinten			1		1
Interaktív tábla használata		3			3
Interaktív tananyag készítés		1			1
Digitális taneszköz használata		1			1
Laptop használata vezetőknek			1		1
Tanulói laptop használata		1			1
Információ- és tudásmenedzsment		1			1

Továbbképzés megnevezése	Óraszám				Összesen
	8	30	60	90	
Könyvtári ismeretek		1			1
Elektronikus aláírás		1			1
Szöveges értékelés a SZovErt programmal		1			1
E-napló		5			5
Informatikai újdonságok		1			1
Programozás		1			1
Linux alapismeretek		1			1
Informatika oktatása		1			1
Összesen	3	42	4	1	50

Forrás: A pedagógus-továbbképzések jegyzéke adatai (2013. 11.) alapján saját szerkesztés

A táblázatból egyértelműen kitűnik, hogy az informatikai alapismeretek elsajátítására irányuló képzések vannak többségben. Ebbe a számítógép használata és az alapvető alkalmazói programok (szövegszerkesztés, táblázatkezelés, prezentációkészítés, internet használat) elsajátítása tartozik. Meglepő, hogy még mindig ilyen nagy igény van erre a típusú képzésre. Azt gondolhatnánk, hogy a pályakezdők már gyakorlott felhasználók, hiszen nemcsak az általános, majd középiskolában, de az egyetemen is tanulták és használták ezeket az ismereteket. A több éve a pályán lévőknek meg a mindennapi munkájuk elvégezhetetlen ilyen tudás nélkül. Csupán egy képzés vállalja fel a haladó informatikai ismeretek oktatását. A továbbképzések közül a digitális taneszközök alkalmazásának kellene a legnagyobb rálátást biztosítania, így igen meglepő, hogy egyetlen ilyen szerepel a listában. A digitális eszközök egy speciális csoportját képezik az interaktív tábla használatát segítő képzések.

A laptop használata vezetőknek elnevezésből kiindulva speciális szoftver ismeretek elsajátítását feltételezi, amely kifejezetten a vezetői feladatok elvégzését szolgálja, az oktatott szakterületről függetlenül. Ezen belül az elektronikus aláírás, a biztonsági szabályok betartását, biztonságos adatkezelést.

A tanulói laptopok használatát oktató képzést jogosnak tartható a nem informatika tantárgyat oktató pedagógusok részére, hiszen egy másfajta óravezetést igényel a géppel történő oktatás.

Az információ – és tudásmenedzsment egy általános ismereteket adó képzés, amelynek csak egy részét képezheti a digitális eszközök, így ezt a

képzést lehetett volna a Tanulás – tanítás vagy a Szervezet- és minőségfejlesztés csoportban is szerepeltetni.

Az E-napló használata egyre elterjedtebb napjainkban. Az ilyen jellegű képzések szervezése indokolt, és most ismét előtérbe kerül, hiszen az állami fenntartású intézményeknek legkésőbb 2014. szeptemberben át kell állniuk egy központi rendszerre. Ha a kínálat követi a kereslet igényeit, akkor az e-naplós képzések számának rövid időn belül sokszorosára kellene nőni, és alapvetően két szinten kellene zajlani. Egy képzés a rendszert üzemeltetők részére, akik az esetek többségében rendszergazdák vagy informatika tanárok. A másik képzés az alacsonyabb szintű jogosultságokkal rendelkező, csak felhasználói hozzáféréssel rendelkező pedagógusok részére.

A Szöveges értékelés a SZovErt programmal egy konkrét alkalmazás használatára készít fel, feltehetően általános iskolai tanítók részére.

A táblázat fennmaradó sorai – szürke háttérrel – azok a képzések, amelyek egy informatika tanár részére nyújtanak új vagy magasabb szintű ismereteket.

A könyvtári ismeretek az informatika műveltségi terület részét képezi, szerepel az informatika érettségi követelményei között is. Az informatika tanári képzésnek nem képezi kötelező részét, fakultatív az ismeretek elsajátítása. A gyakorlatban a könyvtárosok segíthetnek be az ismeretek átadásában, de mivel az érettségien is előkerülnek, így az informatika szakos pedagógusnak is szükségszerűen rendelkeznie kell ezzel a tudással.

Az informatikai újdonságok és Informatika oktatása mindig tartogathat új dolgokat az informatika tanárok számára és a 30 óra elegendő is lehet erre. Ezzel szemben a Programozás az iskolai gyakorlatban emelt szintű érettségi tananyag. Ennek a témának nagyon kevés a 30 órás felkészítés. A Linux a Windows mellett a legelterjedtebb operációs rendszer, és előnye az utóbbival szemben, hogy ingyenes mindenki számára. A Microsoft Tiszta szoftver programjának záros határidőn belül vége lesz. Több alkalommal hosszabbították már meg a programban használható szoftver licencek felhasználhatóságát, jelenleg 2014. február 28-ig. Mindez azt jelenti, hogy fel kell készülnünk arra, hogy ha a programnak vége szakad, akkor más operációs rendszereket és irodai programcsomagot kell használnunk az iskolákban, és ezek használatát kell tanítanunk a diákoknak.

Ha a képzések óraszámát vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy 84%-ot tesznek ki a 30 órás képzések, és a fennmaradó 16% oszlik meg a 8, 60 és 90 órás képzések között.

Összességében elmondható, hogy ez alatt az alkód alatt található 51 képzés közül 5 képzés ad új ismereteket az informatika szakos pedagógusok számára.

Ez azért rosszat sejtető, mert a másik témakörrel szemben még ennyi elvárást sem támaszthatunk. A 10.2. Infokommunikációs technológia alkód alatt 114 képzés szerepel. Az előzőekkel azonos módon soroltuk csoportokba a képzéseket.

2. táblázat 10. 2 Infokommunikációs technológia alkód alatt szereplő képzések

Továbbképzés megnevezése	Óraszám				Összesen
	30	40	60	120	
Infokommunikációs eszközök használata	26		2		28
Számítógép használata	21		2	1	24
Digitális tananyag készítés	13	1		1	15
Digitális taneszköz használat	15				15
Digitális értékelés és vizsgáztatás	2				2
Interaktív tábla	25				25
Konkrét program alkalmazása	3				3
E-napló	1				1
Informatika oktatása	1				1
Összesen	107	1	4	2	114

Forrás: A pedagógus-továbbképzések jegyzéke adatai (2013. 11.) alapján saját szerkesztés

A képzések óraszámát tekintve még az előzőnél is nagyobb eltolódást figyelhetünk meg. A 30 órás képzések 94%-ot tesznek ki, és csupán 6%-ot jelentenek a 40, 60 és 120 órás képzések.

Ebben a témakörben már csak egy olyan képzést találunk, amely kifejezetten az informatika szakos pedagógus számára lett meghirdetve, az Informatika oktatása nevezetű.

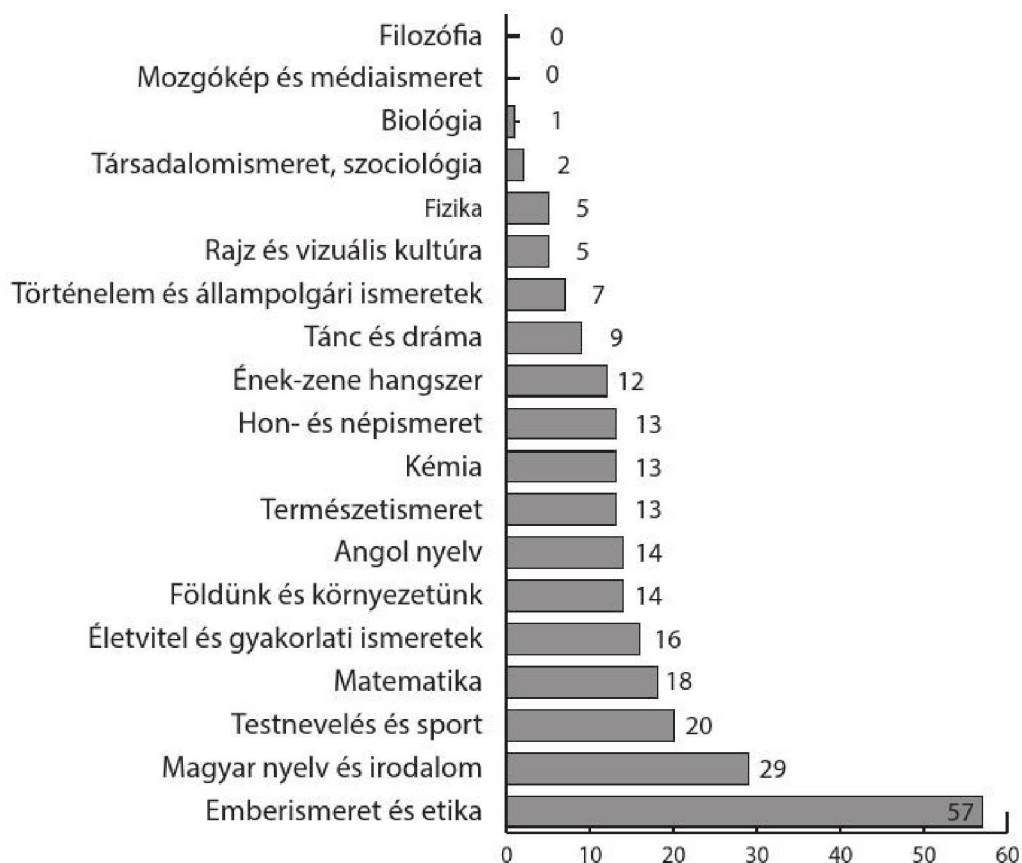
Konkrét program használatára oktat az E-naplóval kapcsolatos képzéssel együtt 4 program.

A fennmaradó öt csoportba sorolt képzéseket elsősorban csak a nevük különbözteti meg, tartalmukat tekintve lényeges eltérések nem lehetnek.

Hiszen az infokommunikációs eszközök szinte kizárólagosan csak digitális eszközök, amelynek egy speciális csoportját jelenti az interaktív tábla és a számítógépek alkalmazása. A digitális tananyagkészítés döntő többségében számítógéppel készül és a digitális értékelés és vizsgáztatás is számítógép alapú. Vagyis itt útvesztőbe kerülünk, ha csupán a képzések elnevezése alapján akarunk kategorizálni.

Összességében tehát elmondhatjuk, hogy a 10. besorolási fő kód alatt lévő Számítástechnika, informatika csoportban lévő képzések közül 6 olyan képzés van, amelyen az informatika szakos tanárok szaktárgyi ismereteket kapnak. Ha ezt összevetjük az Intézményi nevelés (Szakrendszerű oktatás) terület csoportjaival, akkor azt látjuk, hogy ez az érték minimálisan van az átlag alatt az összes műveltségi terület között.

2. ábra Az Intézményi nevelés (Szakrendszerű oktatás) besorolási fő kód alatt szereplő alkódok és képzéseik száma

Forrás: A pedagógus-továbbképzések jegyzéke adatai (2013. 11.) alapján saját szerkesztés

Ez a megoszlás egybecseng a felsőoktatási intézmények kínálatában szereplő tanfolyamok összetételével is, ahol kezdetben több mint a fele szakmai/szakmódszertani tartalmú volt, majd közel 20%-ra csökkent. Ezen belül is a természettudományok aránya folyamatosan csökkent (Hunyady, 2010:569).

Egyéb lehetőségek az Oktatási Hivatal honlapján is szereplő képzési lehetőségek, azok a képzések, amelyek a továbbképzésbe beszámíthatók. Így például:

- Kormányközi megállapodásra irányuló képzések. A hatályban lévő kétoldalú kormányközi oktatási, kulturális és tudományos együttműködési megállapodások alapján, külföldön végezhető pedagógus-továbbképzések.
- Szakirányú továbbképzések. Azok a szakirányú továbbképzések, amelyek a vonatkozó jogszabályok alapján beszámíthatóak pedagógus továbbképzésben.
- OKJ szakképzések. Azok az OKJ-s szakképesítések, amelyek az Országos Képzési Jegyzékről szóló 1/2006. (II. 17.) OM rendelet és az ahhoz illeszkedő hatályos szakmai és vizsgakövetelmények alapján beszámíthatóak pedagógus továbbképzésben.

VÁLTOZÁSOK, FEJLESZTÉSEK

Most folyik a pedagógus továbbképzések felülvizsgálata, fejlesztési célok meghatározása, a rendszer megújítása, így komoly változások várhatók a jövőben a területet érintően. A TÁMOP-3.1.1. XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz” és a „TÁMOP-3.1.5. Pedagógusképzés támogatása” elnevezésű kiemelt európai uniós projektek erős hatással lehetnek a pedagógus továbbképzések fejlesztésére.

Különösen a 3.1.5. Pedagógusképzés támogatása projekt hozhat jelentős változásokat. A projekt megvalósítója az Educatio Társadalmi és Szolgáltató Nonprofit Kft., az Oktatási Hivatal, valamint az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet konzorciuma. A projekt alapvető célja a pedagógus-továbbképzési rendszer megújítása a jelenlegi rendszer felülvizsgálatával, tartalmi, szerkezeti megújításával, az életpályamodellhez kapcsolódó továbbképzési programok fejlesztésével, valamint a pedagógusok szakmai előmenetelét támogató szaktanácsadói szolgáltatások aktualizálásával.

Az Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet a meglévő pedagógus-továbbképzések felülvizsgálatát, új továbbképzések akkreditálását, a képző és támogató rendszer biztosítását kívánja megvalósítani a projekt keretében. A projekt fő célkitűzése továbbá a továbbképzések általános színvonalának emelése:

- a továbbképzések akkreditációja során a tartalmi elemek súlyának növelésével,
- a nem hagyományos (blended, moduláris, mentorált, folyamatba ágyazott) képzési formák bevezetésével,
- a hasznosulás érdekében végzett követő támogatással,
- a továbbképzések és a szaktanácsadói rendszer kapcsolatának megteremtésével (Szentandrási, 2013).

A bevezetendő pedagógus életpályamodell tervezete is jelentős átalakításokat feltételez a továbbképzést érintően.

Az informatikai jellegű képzések vizsgálata rámutat olyan problémákra, amelyek a képzések átgondolására késztetnek, valószínű az egyes egyéb szakterületi képzések tartalmi vizsgálata is hasznos lehet a képzések újragondolása, tartalmi megújítása kapcsán.

IRODALOM

- A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet
- CEGLÉDI Tímea (2011): „Itt senki nem kíváncsi rá, hogy mi történik” Pedagógus-továbbképzések a képzők szemszögéből (Esettanulmány) In: Sági Matild (szerk.): *Erők és eredők. A pedagógusok munkaerő-piaci helyzete és szakmai továbbfejlődése – nemzetközi kitekintés és hazai gyakorlat.* Budapest, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet 133–209.
- DERÉNYI András (2012): A pedagógusok felsőoktatásban folyó szakmai továbbképzése. In: Kocsis Mihály – Sági Matild (szerk.): *Pedagógusok a pályán.* Budapest, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet 31–47.
- GÖNCZÖL Enikő (1998): A pedagógus-továbbképzés átalakulásának első tapasztalatai. *Iskolakultúra* 9. szám 120–127.
- GÖNCZÖL Enikő (2011): Trendek és fordulópontok a magyarországi pedagógusok továbbképzési rendszerének működésében. In: Sági Matild (szerk.): *Erők és eredők. A pedagógusok munkaerő-piaci helyzete és*

- szakmai továbbfejlődése – nemzetközi kitekintés és hazai gyakorlat.* Budapest, Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet 87–131.
- HERMANN Zoltán – IMRE Anna – KADÁRNÉ Fülöp Judit – NAGY Mária – SÁGI Matild – VARGA Júlia (2009): *Pedagógusok az oktatás kulcsszereplői. Összefoglaló jelentés az OECD nemzetközi tanárkutatás (TALIS) első eredményeiről.* Budapest, Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet.
- HUNYADY György (szerk.) (2010): *Pedagógusképzés a „magyar bolognai rendszerben.”* Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
- KELEMEN Elemér (2003): Oktatóspolitikai irányváltozások Magyarországon a 20. század második felében (1945–1990). *Új Pedagógiai Szemle*, 9. szám 25–32.
- KELEMEN Elemér (2010): A pedagógus-továbbképzési kabinetől a pedagógiai intézetig (1969–1979). *Iskolakultúra*, 7–8. sz. 76–83.
- MAJOROS Anna – PERJÉS István (szerk.) (1999): *A pedagógus-továbbképzés problémáira.* Budapest, Kodolányi János Főiskola – OKKER Kiadó
- MIHÁLY Ildikó (2002): A pedagógusképzés és a pedagógus-életpálya az élet-hosszig tartó tanulás korában (Összeállítás a nemzetközi tendenciákról). *Új Pedagógiai Szemle*, 4. sz. 89–92.
- NAGY Erzsébet (2011): Kötelező továbbképzés teljesítése a közoktatásban. http://www.menedzserpraxis.hu/hir.php?hir_ID=562 Letöltés: 2013.02.27.
- POÓR Zoltán (2003): Pedagógusképzés és -továbbképzés a változó pedagógusszerepek tükrében. *Új Pedagógiai Szemle*, 5. sz. 50–54.
- SAPSÁL Júlia (szerk.) (1998): *Pedagógus-továbbképzés: befektetés a jövőbe. Az OECD országok tapasztalatai.* Budapest, Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ.
- SÁGI Matild (szerk.) (2011): *Erők és eredők. A pedagógusok munkaerő-piaci helyzete és szakmai továbbfejlődése – nemzetközi kitekintés és hazai gyakorlat.* Budapest, Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet
- SÁGI Matild (2011): A pedagógusok szakmai továbbfejlődésének hazai gyakorlata nemzetközi tükrében. In: Sági Matild (szerk.): *Erők és eredők. A pedagógusok munkaerő-piaci helyzete és szakmai továbbfejlődése – nemzetközi kitekintés és hazai gyakorlat.* Budapest, Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet 47–85.
- SZENTANDRÁSI Péter (2013): *A pedagógus-továbbképzések megújítása.* http://www.oktatas.hu/kozneveles/projektek/tamop_315_pedkepzes_fejl/projekthirek/nyitokonferencia_beszamolo/6_szekcio Letöltés: 2013.03.22.

VARGA Júlia (2011): A tanárok foglalkoztatása és bérezése – hazai és nemzetközi kitekintés. In: Sági Matild (szerk.): Erők és eredők. A pedagógusok munkaerő-piaci helyzete és szakmai továbbfejlődése – nemzetközi kitekintés és hazai gyakorlat. Budapest, Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet 11–46.